

Usapin ng Kapangyarihan at Muling Pagsasalaysay ng Carancal

ROSARIO TORRES-YU

This reading of Rene O. Villanueva's retelling of the folktale "Carancal," interrogates its ideological position on power, following Jack Zipes' critical perspective on the function of literary fairy tales and John Stephens's formulation of ideology in children's literature. Villanueva's retelling reveals the tension between its explicit and implicit ideological position on family and child-parent relations in the context of power. It succeeds to a limited extent in its use of details and images which connect to social reality. However, as opined by Zipes, it fails in its imagination of home and utopia to be able to say it exemplifies the emancipatory power of the modern literary fairy tale.

Ano ang relasyon ng kuwentong-bayang "Carancal" at ng muling pagsasalaysay (MP) nito sa kasalukuyan sa usapin ng kapangyarihan?

Masalimuot ang sagot sa tanong na ito. Dalawang magkaibang panahon sa kasaysayan ang pinag-uusapan dito: Ang panahon ng katutubong lipunan at ang sa kasalukuyan. Dalawang magkaibang lipunan na may kani-kaniyang sistema ng mga paniniwala, estruktura, at relasyong bumuo at bumubuo ng mga panlipunang praktis, sa pangkalahatan. Ang panitikang pambata at ang paglikha at resepsiyon nito ay isang panlipunang praktis na apektado ng naturang kasaysayan.

Mga MP o retelling, at ang mga bersiyon ng katutubong kuwentong-bayan, ang mga tekstong susuriin sa papel na ito sa loob ng diskursong kritikal sa panunuri ng panitikang pambata. Sentral sa pagsusuring ito ang anyong kuwentong-bayan o *fairytale*. Ilalatag sa umpisa ng talakay ang ilang hinahawakang perspektib at kaalamang nauugnay sa ideolohiya nito at ng usapin ng bata. Antemano, ilulugar ito sa kritikal na diskurso ng panitikang pambata.

Nangyayari sa kasalukuyan ang tila masiglang MP ng mga kuwentong pambata. May MP ng mga kuwento ni Lola Basyang¹ at ng mga katutubong panitikan.² Nauna rito ay naukuwento nang muli ang iba pang popular na tradisyonal na panitikang katulad ng “Ibong Adarna,” “Marian Makiling,” “Marian Sinukuan,” “Maria Cacao,” mga alamat, at mga kuwentong bayan. Negosyo ang paglalathala ng kahit na anong libro, kasama na ang panitikang pambata. Nagkakaroon ng bagong pangangailangan para sa mga katutubong panitikang muling isinalaysay sa kasalukuyan bunsod ng palagay na kailangan ang ganitong klase ng publikasyon para mapabilis o hindi kaya ay matulungan man lang ang programang pang-literacy para sa mga batang Filipino. Kaya ang mababasang paunawa sa *peritext* o unang bahagi ng mga librong ito na para sa mga magulang, guro, at laybraryan, ay nagsasabi ng mga layuning ito. Ngunit sa dinami-rami ng mga tekstong tulad nito ay walang nangyayaring katumbas na sigla sa panunuri. Kunsabagay, wala naman gaanong nangyayaring panunuri sa panitikang pambata sa kabuuan dito sa Pilipinas, bagaman may maaaninaw na ring bagong pagkilala na lehitimong panitikan ang panitikang pambata kung ibabatay sa ilang mga nakalathalang panunuri sa kasalukuyan.³

Pinili kong umpisahan ang proyekto kong panunuri ng MP ng panitikang bayan sa Pilipinas sa pagbasa sa *folktale* na Carancal dahil sa katunayan ng popularidad nito at pagiging orihinal na Filipino, sang-ayon kay Damiana Eugenio (2001). Ang kuwentong ito ang ipinapalagay na pinakapopular at orihinal sa mga folktale o *marchen* sa Pilipinas. Karaniwan nang pawang adaptasyon ng mga dayuhang pinagmulan ng mga ito ang mga kuwentong bayan sa muling pagsasalaysay, banggit ni Eugenio. Ang interes ko sa Carancal, bukod sa iba pang bagay, ay ang palagay na dahil malaganap na tinangkilik ito na pinatutunayan ng napakaraming bersiyon kung kaya hindi malayong isiping may pagtalab

ang teksto sa kamalayan ng mga bumasa (bata o may edad man) at sa gayon, mainam na batis ito ng mga kaalaman at perspektib na kaugnay ng ideolohiya at ng bata.

Sa klasipikasyon ni Eugenio, bahagi ang mga *folk narrative*, *folk speech*, at *folk song* ng *folk literature* o panitikang pambayan. Nabibilang sa una o kuwentong-bayan ang lahat ng tradisyonal na literatura na nagkukuwento, sa prosa o sa berso. Ang mga mito, alamat, at folktale ay pawang mga anyo na kabilang sa kuwentong-bayan. Ginagamit ni Eugenio (2001, 7) ang kahulugan ng folktale batay sa katawagang *marchen* ng mga Aleman na:

Isang kuwentong may kahabaan na binubuo ng mga pagkakasunod-sunod ng mga motif at episodyo. Nangyayari ang kuwento sa isang mundong hindi totoo nang walang tiyak na lokalidad o mga tiyak na karakter at punong-puno ng mga kagila-gilalas. Sa lupaing ito, pinapatay ng mga bayani ang kanilang mga kaaway, humahalili sa mga trono, at nagpapakasal sa mga prinsesa. (Akin ang salin)

Sa papel na ito, and depinisyon ng ito ang paiiralin sa pagtukoy sa folktale.⁴

Ideolohiya at Kritisismo ng Panitikang Pambata

Matatag na perspektib sa kritisismo ng panitikang pambata ang pag-iisip na para sa sosyalisasyon ng mga batang mambabasa ang panitikan para sa kanila. Ibig sabihin, itinuring ang panitikan na isinulat para sa bata upang matutuhan nila ang mga halagahan at kaalamang ipinapalagay na kailangan ng mga bata para maunawaan nila ang mundo. Hindi esensiyal at absoluto ang mga idea na ito. Nabuo ang mga ito sa loob ng mga panlipunang praktis kung kaya ang pag-unawa na ibinibigay ng isang lipunan sa kaniyang mga bata ay isang network ng mga posisyong ideolohikal na marami rito ay hindi rin inihahayag at tinatanggap na esensiyal na ideolohikal (Stephens 1995). Kinikilala na umiiral ang malaganap pa ring tinatanggap na pag-iisip na inosente ang panitikang ito sa mga usapin ng kapangyarihan, uri, kasarian, lahi, at etnisidad, at maging sa mga bagong usaping ideolohikal. Kasabay nito, nangyayari ang

mga pagtuligsa sa ganitong pag-iisip. Pinatutunayan nito na umiiral ang pagkilalang lipos ng ideolohiya ang panitikang pambata.

Sa nakaraang dalawang dekada naganap ang isang pundamental na pagbabago sa kaalamang kritikal gayundin sa pagtuturo, na tumatanggap na lipos ng ideolohiya ang lahat ng mga teksto (nasa Hunt 2005, 30). Ang talakayan ukol sa panitikang pambata sa simula ng siglo dalawampu't isa, ayon sa sarbey ni Charles Sarland sa pag-unlad ng idea ukol sa ideolohiya, ay nakalugar sa sangandaan ng mga diskurso: Ang diskurso ukol sa panitikan bilang subjek at ang diskursong ukol sa pagpapalaki (rearing), sosyalisasyon, at edukasyon ng kabataan. Kung kaya sa diskusyon ukol sa ideolohiya sa panitikang pambata, kailangang isaalang-alang ang ilang mga isyu. Sa paggamit ng pantawag na "children's literature," naipapahayag ang isang buong set ng mga paghusgang panghalagahan (value judgment) na sa mga nagdaang taon ay itinaguyod, tinuligsa, ipinagtanggol, at muling tinuligsa. Nangyari din ang mga pagtatalo ukol sa layunin nito. Ang mga layunin o pagtanggap rito ay may kinalaman naman sa mga partikular na katangian ng pinag-uukulang mambabasa na di-maiiwasang produkto ng mga pananaw ukol sa bata sa hanay ng mga may edad (adult) at maging sa mga kabataan mismo at ukol sa kanilang lugar sa lipunan. May usapin na kaagad ng politika batay sa pagkakaiba ng edad kung gayon, sapagkat may di-magkapantay na kapangyarihan sa pagitan ng mga bata at kabataang bumabasa ng mga libro at ng mga may edad na nagsusulat, naglalathala, nagrerebyu, o iba pang nag-uukol ng komentaryo sa mga libro paris ng mga magulang, guro, laybraryan, akademiko, at nagtitinda ng libro. Bukod dito, ang mga libro mismo at ang mga panlipunang praktis na kaakibat nito ay nagdadala ng mga isyung ideolohikal na nauugnay sa espesipikong usapin sa lipunan ng mga may edad tulad ng isyu ng uri, lahi, kasarian, seksuwalidad, etnisidad, o hindi kaya ay ang mas panlahat na debate tungkol sa papel ng halagahang *liberal humanist* sa isang demokrasyang kapitalista. Kaalinsabay nito, may nangyayari ding debate tungkol sa teoryang *reader response* na nagkakabisa rin sa usapin ng ideolohiya at panitikang pambata. At sa huli, maidaragdag pa ang katunayang ang kathang pambata ay isa nang kalakal sa isang global na pamilihang kontrolado ng iilang internasyonal na publisher (nasa Hunt 2005, 30-31). Samakatwid, matatag ang batayan ng posisiyong lipos ng ideolohiya ang panitikang pambata na isang anyo ng panlipunang parktis na bumubuo ng sariling diskurso.

Sa antas na teoretikal na bumubuo ng mga katwiran mula sa kaalamang ibinibigay ng pag-aaral ng wika ay iminamatwid pa rin ang mahigpit na ugnayan ng ideolohiya at panitikang pambata. Ginagamit ang paliwanag ni Valentin Volosinov na lahat ng wika ay ideolohikal, at ang lahat ng sistema ng sensiya, kasama na ang wika, ay hindi lamang denotatibo, manapa ay may ebalwasyon at sa gayon ay ideolohikal, na ang domeyn ng ideolohiya at ang domeyn ng mga sensiya ay nagsasanib. Iminamatwid ni Sarland na:

All writing is ideological since all writing either assumes values even when not overly espousing them, or is produced and also read within a social cultural framework which is it self inevitably suffused with values—that is to say suffused with ideology. In addition, in Marxist terms, considerations of ideology can be divorced neither from considerations of the economic base nor considerations of power. (Hunt 2005, 31)

Sinuri ni Stephens (1992) ang paksa ng ideolohiya at wika sa panitikang pambata upang mailahad ang mga operasyon ng ideolohiya sa piksyon para sa mga bata. Sa kaniya namang pormulasyon, sinasabi niyang likas (inherent) sa anumang naratibo ang ideolohiya sapagkat ang naratibo ay nabubuo mula sa wika (Stephens 1992, 8). Ang wika ang prinsipal na code sapagkat ito ang pinakakaraniwang anyo ng panlipunang komunikasyon. At isa sa mga partikular na gamit ng wika na nagpapakita at nagtuturo ng mga pangkasalukuyang halagahan at attitude ay ang imahinasyon at pagtatala ng mga kuwento. Binigyang-diin niya na:

Imposibleng isiping may naratibong walang ideolohiya; nabubuo ang ideolohiya sa loob at labas ng wika, ang mga kahulugan sa loob ng wika ay nabubuo sa loob ng isang lipunan, at ang mga naratibo ay binubuo ng wika. (ibid.)

Sa libro pa rin ni Stephens, inilahad niya ang mga klase ng ideolohiya sa piksyon ng mga bata. Kinikilala niya na importante rito ang tatlong aspekto ng ideolohiya na tinutukoy ni Peter Hollindale: 1) Ang pagiging tiyak ng ideolohiya ng teksto na naglalantad ng mga paniniwalang panlipunan, pampolitika, at pangmoralidad ng awtor; 2) Pahiwatig ng mga di-nasuring mga pagpapalagay ng manunulat; at 3) Pagiging likas ng

ideolohiya sa wika na ang huli ay makikilala sa mga salita, sa mga sistema ng tuntunin, at sa mga code na bumubuo sa teksto.

Bagaman sinasabi ni Stephens (ibid., 11) na ang papel ni Hollindale ang “most comprehensive exploration of ideology in children’s literature so far published,” pinupuna rin niya ang pagiging limitado nito sa saklaw at metodo. Kung kaya naghaharap naman siya ng iminumungkahi niyang analitikal na metodo upang umusad pa ang pagsusuri. Ito ang paggamit ng “finer linguistic evaluations” at ang higit na sopistikadong mga pag-unawa sa pag-aaral ng naratibo na ang mga metodong naririyang na. Pinagsanib niya ang mga ito at resulta nito ang mga tinutukoy niyang metodo sa pag-alma sa “linguistic encoding of ideology.” Ayon kay Stephens, mga elemento ng piksyon para sa bata ang dalawang klase ng ideolohiya: Ang explicit o tiyak at ang implicit o hindi tiyak. Ipinaliliwanag niya ang may kasalimuutang operasyon ng ideolohiya sa ganitong pamamaraan: Umiiral sa tekstong pampanitikan ang relasyon ng kapangyarihan sa dalawang paraan sa antas na konseptuwal at sa dalawang paraan sa antas na naratibo. Sa antas na konseptuwal, may dilemma ang mga manunulat, gayundin ang mga mambabasa. Sa isang banda, maaaring direktang nagagawa ang mga ideolohikal na praktis, gayunman, may mga ideolohikal na pagpapalagay na maaaring laging nagingibabaw sa diskurso dahilan sa hindi palaging hindi tiyak ang mga ito sa loob mismo ng diskurso. Sa antas ng naratibo, hiwalay na umiiral ang kapangyarihan at dominasyon sa kuwento o kung ano ang nirerepresenta at sa antas ng diskurso, ang proseso ng pagrerepresenta. Ibig sabihin, ang mga tauhan sa loob ng teksto ay nirerepresentang apektado ng mga pag-iral ng kapangyarihan at ang iba’t ibang medyasyon sa pagitan ng mga manunulat at mga mababasa ay isa ring anyo ng relasyon ng kapangyarihan. Ipinapalagay ni Stephens (ibid., 45) na ang kahulugan ng isang piksyonal na naratibo, sa pinakamalawak na kahulugan nito, ay gagamit ng lahat ng apat na posibilidad na nabanggit at ang prinsipyong ito ay mailalapat sa anumang piksyon.

Dagdag dito sa nailahad na, nariyan ang may kinalaman sa relasyon ng teksto at ng mambabasa. May dalawang pananaw ukol dito. Ang isa ay nagsasabing kinokonstrak ng piksyon ang mambabasa sa espesipikong pormasyong ideolohikal at dulot nito, nakaka-angkop o nagagawa nilang makibagay sa dominanteng diskurso ng kapitalismo tulad ng paghahati ng lipunan sa mga uri ng paternalism, at ng diskriminasyon batay sa lahi. Sa

ganitong pananaw, kailangan ang isang proyektong pang-edukasyon upang maging malay ang mga mambabasa na magbasa kontra sa teksto, idekonstrak ang mga ito para mailantad ang mga di-nakalantad na ideolohiya. Kontra naman sa ganitong pormulasyon, ang isa pang pananaw. Iminamatwid nito na hindi naman ang biktimang tulad ng ibig palitawin sa una, ang mga mambabasa. Hindi tinatanggap ang simpleng paraan ng transmisyon at ang palagay na ang mga mababasa ay kinokonstrak ng binabasa. Sa halip, may diyalektikal (o nagtatalaban) na relasyon ng determinismo at ng ahensiya. Sa madaling salita, may kakayahan ang mambabasa na magbigay ng kahulugan ng teksto. Nagpapatuloy na pag-alam at pagsusuri sa bagay na ito at iba't ibang mga teoretikal at praktikal na mga tanong ang nagbubunga ng mabulas na diskurso kaugnay ng relasyon ng mambabasa at ng teksto (Benton 2005).

Sa pagsasaalang-alang sa mga nabanggit, lilinawin dito ang pagpapakahulugang paiiralin sa ideolohiya bilang kategorya ng panunuri. Nag-uumpisa ito sa pagtuturing dito na sistema ng mga paniniwala sa isang lipunang iniluluwal at hinuhubog ng mga panlipunan, pangkasaysayan, pampolitika, at pangkulturang kaligiran, samantalang nagkakabisa rin sa kaligirang ito. Kasabay nito, gagamitin din ang mga masaklaw na pag-unawa sa kasalukuyan na ang ideolohiya ay ang lahat ng pagtataguyod, mga haka't palagay, konsiderasyon, at diskusyon ng panlipunan at pangkulturang halagahan, hayag man o hindi hayag (nasa Hunt 2005, 31).

Ang anumang pagbasa sa panitikang pambata kung gayon ay isang gawaing ideolohikal din at ang mambabasa, maaaring ang implied reader (Iser 1974) o hindi kaya ay ang adult reader (kritiko, magulang, guro, laybraryan, pabliser, manunulat, at bookseller) ay may posisyong ideolohikal din sa gawain ng pagbibigay ng kahulugan sa binabasang teksto.

Kuwentong-bayan at Ideolohiya ng MP

Matatag na tinatanggap batay sa mga pag-aaral na sikolohikal at sosyolohikal na, nagsimula matapos ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig, ang mga bata sa pagitan ng edad na lima (5) at sampu (10) ang unang pagunahing awdiens ng lahat ng klase ng fairy tale.

Karaniwan na itong kaalaman (Zipes 1991, 177). Kaya naman muli at muling inilalathala ang mga klasikal at patuloy na isinusulat/inilalathala ang mga moderno.

May mga tiyak at iba-ibang dahilang nagbubunsod ng MP ng mga klasikal o tradisyonal na fairy tale. Ang mga klasikal na folktale ay palagiang iniaangkop sa pana-panahon upang maipakita ang mga bagong pag-iiba ng kultura at pagkamalikhain (Hearne 1989). Muling isinusulat ng mga feministang manunulat ang mga fairy tale at binabago ang mga kumbensiyon ng genre upang mai-encode ang mga diskursong kumontra o humahamon sa ideolohiyang patriyarkal na nagiging anakronistikong lalo sa kasalukuyang lipunan. Ginagamit nila ang mga fairy tale at fantasy sa partikular upang rebisahin ang mga diskursong seksista sa pamamagitan ng pag-iimahe kung paanong ang mga lalaki at babae ay magagawang “differently engendered” (Crew 2002). Ang MP ng mga tradisyonal na kuwento na may representasyon ng uri, relihiyon, at kasarian ay inaakalang nagtataglay ng potensiyal na kakayanan upang hamunin ang karaniwan nang hindi nakikitang mga ideolohiya ng isang lipunan, bagaman sa pag-aaral nina Stephens at McCallum, ipinapalagay nilang napipigil ang ganitong bisa at mga inobasyon sa mga tekstong nakapaloob sa mga unibersalistang metanaratibo.⁵

Sa halimbawa naman ng karanasan ng South Africa sa paglalathala ng mga folktale na para sa mga bata, tinalakay ni Elwyn Jenkins (2002) ang naging karanasan sa paglalathala ng mga ito at ipinaliliwanag kung bakit sa kasaysayan ng paglalathala nito ay nabigyan ng malaking importansiya ang katutubong kuwentong bayan. Tinalakay niya ang motibo sa pagtitipon, pagsasalin, at MP ng katutubong panitikang bayan nila. Bahagi ng etnograpiyong gawain ng mga taga-Kanluran ang mga ito para makilala at maanalisa ang katutubong mga lipunan, paglilinaw niya. Maraming pagpuna at naging suliranin sa etnograpiyang ito na nauugnay sa usapin ng *apartheid* at nasyonalismo. Binanggit niya ang lumilitaw na pananaw mula nang magkaroon ng demokrasya sa South Africa noong 1994 na kailangang “mabawi” ang katutubong folklore mula sa sakmal ng kolonyalista para sa layunin ng pagbubuo ng bansa, sang-ayon sa pangangatwiran ni Samantha Naidu (2001, 18) At sa obserbasyon ni Jenkins, nasa maaga pang panahon ang bagong makabayang diskurso ukol sa paglalathala ng mga folktale (Jenkins 2002, 270).

Hindi pa gaanong napag-aaralan at nasusuri ang mga karanasan ng MP ng katutubong panitikang-bayan ng Pilipinas. Isa itong malaking gawaing kailangang harapin ng mga akademiko sa larang ng panitikang pambata. Para sa pagkakataong ito, wala pang nagagawang pagkokonteksto sa karanasan at kasaysayan ng MP ang panunuring ito bagaman kahina-hinayang na pansamantalang naisasantabi ito sa ngayon.

Bilang pampanitikang anyo, ang fairy tale ay kabilang sa itinuturing na tradisyonal na panitikan at sa kalakhan ay isang uri ng oral na panitikan. Sa klasipikasyon ni Eugenio (1982), ang folk narrative o kuwentong bayan sa Pilipinas ay sumasaklaw sa lahat ng tradisyonal na literatura na nagkukuwento, sa prosa o hindi kaya ay sa berso. Ayon sa obserbasyon ni Eugenio, karamihan ng folktale sa Pilipinas ay mga lokal na bersiyon ng mga internasyonal na popular na folktale.

MP: Ang Pantastiko, Ang Panaginip ng Tahanan, at Paglaya sa Carancal

Gamit ang perspektib na lipos ng ideolohiya ang panitikang pambata, susuriin sa pagbasang ito ang MP ng kuwentong bayan na may pamagat na *Carancal, Ang bayaning Isang Dangkal* ni Rene O. Villanueva, iginuhit ni Kora Dandan-Albano, at inilathala ng Lampara Publishing House noong 2002.⁶

Bakit muling isinalaysay at inilathala ang kuwentong ito? Sinasagot ang tanong na ito ng peritext na nagsasabi ng pangkalahatang patakaran ng publisher sa paglalathala ng panitikang pambata para sa mga bata, magulang at guro (Villanueva 2002, 32). Bilang sosyalisasyon, iniisa-isa ng publisher ang mga halagahang tinitiyak na matutuhan mula sa mga kuwento paris ng “pagmamahal sa aklat at pagbabasa, paggalang sa sarili, kapuwa, at kapaligiran at may pagkilala sa tungkuling maging mabuti at kapaki-pakinabang na miyembro ng lipunan.” Paano matutuhan ang mga tinukoy? Sa pamamagitan ng “mga natatangi at kapanapanabik na tauhan, damdamin, at karanasan na inaasahang magniningas sa imahinasyon, damdamin, at kaisipan ng batang mambabasa.” Nasa dalawang wikang Filipino at Ingles ang libro na ayon pa rin sa publisher ay para sa mambabasa sa loob at labas ng bansa.

May partikular na layuning pang-edukasyon ang paglalathala ng kuwentong ito na ayon sa publisher ay “magpapakilala ng mga tradisyonal at katutubong anyo ng panitikan sa mga batang mambabasa na inaasahang makatutulong na magkaroon ng pang-unawa, pagmamahal, at dangal sa kanilang sariling kultura” (ibid., 3).

Sinasabi ng mga tiniyak na layuning ito sa paglalathala ang pananaw na para sa sosyalisasyon ng batang Filipino ang panitikang pambata. Nakasingkaw din sa mga pahayag na ito ang pamantayang pang-estetika ng publisher para sa mga bata sa palagay na magkakabisa sa imahinasyon, damdamin, at kaisipan ng mga bata ang ganitong uri ng mga kuwento. Mga tiyak na ideolohikal na pakay ang mga pahayag na ito at naniniwala ang publisher na naisasakatuparan ang mga ito sa mga kuwento.

Ayon sa nabasang naiimpormahan ng mga pag-unawa sa ideolohikal na katangian ng kuwentong pambata, susuriin sa papel na ito: 1) Ang diyalektika ng tiyak at di-tiyak na ideolohiya, sa partikular, ang nauukol sa ideolohiya ng pamilya, ang relasyong anak-magulang, at ang usapin ng kapangyarihan; 2) Ang gamit ng naratibong pamamaraan ng pantasya, pag-asam, at utopia sa fairy tale; at 3) Ang representasyon sa bata, sa konteksto ng kapaligirang pangkasalukuyan, at implikasyon nito sa konsepto ng batang Filipino. Upang maisagawa ito, gagamitin din ang intertekstuwalidad sa pamamagitan ng pag-uugnay sa bersiyong ito na MP, sa bersiyong katutubo, at tatalakayin ang ilang implikasyon ng rebisyon ni Villanueva.

Popularidad ng orihinal na kuwentong bayan ang isa sa mga dahilan kung bakit ito piniling isalaysay nang muli. Bukod dito, may pauna na ring pagbasa sa tema at halagahang inihahain para sa mga “mamimili” ng libro (magulang, guro, at tagapag-alaga ng mga bata, ayon sa libro): Ang kahalagahan ng tiwala at pag-asa sa sarili at katapangan sa kabila ng mga personal at pisikal na limitasyon, at ang pagmamahal sa magulang (ibid.).

Tensiyon sa Pagitan ng Tiyak at Di-tiyak na Posisyong Ideolohikal sa Caranca (MP)

Ano ang maaaring mangyari sa isang batang di-karaniwan sa negatibong paraan (napakaliit at hindi na lumalaki), ipinanganak sa mahirap na pamilya, hindi pinatutulong ng mga magulang sa bukid o sa

anumang gawain dahil iniisip nilang mahina dahil napakaliit (kahit na napakalakas kumain, naging problema o dahilan ng labis pang kasalatan ng mga magulang hanggang sa anim na butil ng paminta na lang ang natira sa kanila)?

Isang posibilidad ang isinasalaysay. Umalis si Carancal, baon ang anim na butil ng paminta para hanapin ang kaniyang kapalaran at bitbit ang pag-asam na mabigyan ng mabuting buhay ang mga magulang balang-araw. Nagamit niya ang paminta sa pagtawid sa gutom at higit sa lahat, nagamit niya ito upang mailigtas, una ang kaniyang sarili mula sa higante at pangalawa, ang mga taong matagal na ring dumaranas ng “lagim” mula rito. Bilang gantimpala, ibinigay sa kaniya ng isang datu ang hiling niyang malaking bahay at sariling lupang masasaka ng mga magulang. Dahil sa pagkamatay ng higante, kinilala si Carancal na isang munting bayani. Nagtatapos ang salaysay sa direktang pagtukoy sa aral na “kahit maliit maaari pa ring magkaroon ng galing, kakayahan at malaking pakinabang” (ibid., 30).

Taglay nito ang motif ng pakikipagsapalaran, ng mithi (wish), at ng pagbabalik/pag-uwi sa tahanan. Hinanap ni Carancal ang kaniyang kapalaran na nakita niya sa pagkamatay ng higanteng nahulog sa kahahatsing dahil sa durog na pamintang inihagis niya sa mukha nito. Nagkaroon siya ng pagkakataong humiling ng nais. Bilang gantimpala sa kaniya ng datu ang naging pakay ng pagnanais niya ay ang makauwi sa kaniyang tahanan na kapiling ang mga magulang sa malaking bahay at ang mabuhay nang hindi naghahirap na ipinahihiwatig ng pag-aari ng lupang sarili. Nagtatagumpay ba ang paraan ng naratibo sa paggamit ng mga motif na ito? Nananatili ba ang pantastiko at majik na importanteng mga salik ng fairy tale para dalhin ang imahinasyon sa ideal o utopia? Maituturing bang mapagpalaya ang kuwento?

Bakit Importante ang Majik at ang Pantastiko

Nasuri na ang kapangyarihan ng folktale at ang mapagpalayang lakas nito kaugnay ng pagamit ng pantastiko at majik at sa gayon ay makahahango mula rito ng mga kaisipan at katwiran. Natambad sa pag-aaral ni Zipes (1991) sa *social history* ng folktale sa Kanluran kung paanong ginamit ang mga ito para sa pagsibilisa sa mga bata sa paraang

sumusunod sa mga panlipunang code ng panahon ng siglo labimpito hanggang dalawampu. Gayundin, nasilip niya ang mga paggamit din dito para naman usigin ang mga code at halagahang ito. Samakatwid, sinasabi ng kasaysayang ito na may dalawang magkaibang pananaw sa kabuluhan at gamit ng folktale. Ang huli ay nagsasabing may kakayahan ang folktale na salungain (subvert) ang mga code ng pagsisibilisa sa mga bata sa panahong inimbestigahan niya. Tinatawag ni Zipes ang ganitong klase ng fairy tale na *counter cultural*.

Inalam at sinuri rin ni Zipes kung paanong nagagawa ng mga manunulat ang pagsalungang kultural sa mga kontemporaryong fairy tale. May natukoy siyang dalawang eksperimentasyon na sa paniniwala niya ay may direktang kaugnayan sa mga kultural na padron ng lipunang Kanluranin: 1) Ang tinawag niyang *transfiguration* ng klasikal; at 2) Ang fusion o pagsasanib ng tradisyonal na kompigurasyon sa mga kontemporaryong reperensiya sa loob ng mga kaligiran, mga plotline na hindi pamilyar sa mga mambabasa, ngunit sinadya para maakit silang mag-usisa at magka-interes. Sa paggamit ng mga naratibong teknik na ito, paliwanag pa ni Zipes, may layuning mabulabog at mayanig ang mambabasa nang sa gayon ay mawala ang pagkakampante nila sa status quo o umiiral na kaayusan at mag-isip sila na maisakatuparan ang kanilang pagiging indibidwal sa loob ng kontekstong kolektibo at demokratiko. Sinabi niyang naiiba ang mga manunulat ng mga mapagpalayang kuwento dahil sa kanilang perspetiba na *strident*, *anti-sexist* at *anti-authoritarian* (Zipes 1991, 180).

Nililina pa ni Zipes ang ibang dahilan kung bakit naging katanggap-tanggap ang fairy tale sa mga bata at may edad. Iminamatwid niya na may ekstra-ordinaryong kakayahan at impluwensiya ang mga ito, na ayon aniya kay George Jean, ay matatagpuan sa *conscious level in the way all good fairy tales aesthetically structure and use fantastic and miraculous elements to prepare us for our everyday life* (ibid., 172). May balintuna o paradoxical na paggamit sa majik para maliwanagan tayo sa unconscious level. Naniniwala si Jean na ang pantastikong lakas ng fairy tale ay nasa:

...uncanny way they provide a conduit into social reality. Yet given the proscription of fairy tale discourse within a historically prescribed civilizing process, a more careful distinction must be

made between regressive and progressive aspects of the power of the fairy tale in general to understand the liberating potential of contemporary tales for children. (ibid., 172-173)

Para palakasin pa ang katwirang potensiyal para sa pagpapalaya ang kontemporaryong fairy tale para sa bata, ginagamit ni Zipes ang may kaugnayan ditong mga paglilimi nina Freud, Bloch, at Favat kaugnay ng nosyon ni Piaget ng tahanan (home) bilang liberasyon.⁷ Binuod ni Zipes ang kanilang katwira sa ganitong pamamaraan:

On a psychological level, through the use of the unfamiliar (unheimlich) symbols the fairy tale liberates readers of different age groups to return to repressive ego-disturbances, that is, to return to familiar (Heimlich) primal moments in their lives, but the fairy tale cannot be liberating ultimately unless it projects on a conscious, literary and philosophical level the objectification of home as a real democracy under non-alienating conditions. This does not mean that the liberating fairy tale must have a moral, doctrinaire resolution, but that, to be liberating, it must reflect a process of struggle against all types of suppression and authoritarianism and posit various possibilities for the concrete realization of utopia. Otherwise,, the words liberating and emancipator have no aesthetical categorical substance. (ibid., 178)

Sa iba pang paraan ng pagpapaliwanag ni Zipes ukol sa relasyon ng majik at utopia sa fairy tale at lakas na mapagpalaya nito, sinasabi niyang naririyang ang fairy tale dahil sa kawalan ng kasiyahan, kabiguan, at diskontento. Ginugusto nating gawing mahusay ang mga hindi mahusay sa ating buhay, ang alisin ang negatibo sa pamamagitan ng majik, at gamitin ang malikhaing pangangarap (imagining creatively) at makipaglaro sa mga lakas na bumabagabag at nagpapahirap sa atin. At sa lahat ng mga anyo ng oral na literatura, ang fairy tale ang nagbibigay-anyo sa *utopian gestus* ng ating mga buhay sa pamamagitan ng mithiin o paghahangad. Sa kaniyang sariling mga salita:

Sa gestus ang ibig kong sabihin ay ang paraan kung paanong ang ating mga ugali, aksyon, at pag-iisp ay gumagawi sa isang pakay at ang pakay na ito ay isang lugar na hindi natin alam sa

kongkreto. Hindi pa ito isang pook ngunit isang mas mainam na pook. Isa itong pook na alam natin sa hinuha, at tinatawag natin itong utopya. (Zipes 1995,165; akin ang salin)

Nagkakahugis ang utopiang ito, ayon sa ipinatatanaw ng fairy tale, sa pamamagitan ng paghahanap dito para maumpisahan ang pag-alam kung ano itong utopiang ito. Sa simula, maaaring maligaw sa paniniwalang ito ay ginto, kapangyarihan, at kabantugan upang maging maligaya. Ngunit ang pinakamahusay na kuwento, sa paniniwala pa rin ni Zipes, ay iyong nagpapahiwatig na hindi sapat ang materyal na kayamanan at kapangyarihan para matagpuan ang utopia o “no place,” sa literal na kahulugan nito. At dahil imposible ang utopia kung hindi maligaya ang lahat at hindi lamang ang iisa, na napakahirap nitong mangyari dahil sa kalagayan ng mundo sa kasalukuyan, katwiran pa rin niya. Kaya naman sa tunay na utopian tale, nagpapatuloy ang pangangarap, ang pananaginip, at ang pag-iisip. Itinutulak tayo at pinipilit na mag-isip-isip kung saan patungo, na muli at muling suriin ang ating mga mithiin sapagkat may mabubuting mithiin at may mga hindi. Malinaw na natatambad sa mga pagtalakay na ito ang pagkiling ni Zipes sa mga halagahan ng demokrasya at sa panlipunang pagbabago.

Ang papel na ito ay nakikiayon sa mga paninindigan ni Zipes sa silbi ng kontemporaryong fairy tale, bagaman, lagi itong malay sa pagkakaiba ng mga kondisyon sa Kanluran at sa Pilipinas bilang konteksto. Ginamit sa panunuring ito ang mga susing kategoryang kaugnay ng pananaw na may mapagpalayang lakas ang fairy tale sa kontemporaryong rebisyon ng mga tradisyonal. Sapagkat simula pa lamang itong pag-alam na ito (iisa pa lang na teksto) kung kaya ipagpapaliban muna ang mga paghango ng implikasyon at ekstensyon hanggang hindi nasusuri ang karamihan.

Importante sa pagsusuri sa Carancal ang ilang mga katwiran at pagpapalagay ni Zipes ukol sa sinasabi niyang subersiyon na nagagawa sa fairy tale dahil sa taglay nitong lakas na mapagpalaya bilang prespektiba at gabay na rin sa pagsusuri. Kung kaya, ang mga tanong na nabuo kaugnay nito ay ang mga sumusunod:

1. Nagtataglay ba ng kapangyarihang sumalunga ang MP ng Carancal?

2. Nagagawa ba ng naratibo nito ang pagsalunga?
3. Ipinatatanaw ba ng paggamit nito ng majik ang mithiin para sa utopia?
4. Pinapag-iisip ba ang mambabasa at inaayang muli at muling magsuri ng mithiin?
5. Anong ideolohiya, tiyak o pahiwatig ang taglay ng teksto sa kabuuan?

Madaling makita rito ang sinasabing pag-e-encode sa fairy tale ng pag-civilize sa bata sa pamamagitan ng pagsunod sa mga code ng lipunan. Sa ibang salita, ang sosyalisasyon ng bata ayon sa mga halagahan ng namamayaning kaayusan. Nae-encode sa mensahe ng MP ng Carancal ang modelong relasyon ng anak sa magulang. Ang mabuting anak na nagmamahal sa magulang ay gagantimpalaan. Ginagantimpalaan siya ng datu, gayundin ng paghanga ng mga tao dahil sa pagkamatay ng higante at pagbabalik ng dating buhay na walang pagkatakot. Sa kabilang banda, ang mga magulang na nagmamahal sa kanilang anak, kahit na “pahirap” pa sa kanila ay ginagantimpalaan din paris ng “mabuting buhay” na pinangarap ni Carancal noong umalis siya, na “magkatotoo” nang magkaroon ng malaking bahay at sariling lupang masasaka ang mga magulang niya. Ang ekstensiyon ng ideolohikal na leksiyon nito ay ang paniniwalang ang tunay na pagmamahal (sa halimbawang ito, ng anak sa magulang at sa isa’t isa) ay laging may katumbas na gantimpala. Positibong halagahan ang pagmamahalan sa loob ng isang pamilya, at ito ay pinagtitibay ng kuwentong tulad nito. Pinagtitibay din ng naratibo ang malaganap na paniniwala ng mga Filipino tungkol sa bata. Hanggang sa ngayon, ayon sa mga pag-aaral ukol sa persepsiyon ng pamilyang Filipino, ang bata ay handog ng Diyos at tanda ng grasya (gift of God and a sign of grace); na masayang tinatanggap ang pagsilang ng bata; na may halaga ang bata dahil sa inspirasyon at kaligayahang dulot niya sa pamilya; para sa kanilang kontribusyon sa kabuhayan; at para sa seguridad na ibinibigay niya sa mga magulang sa pagtanda ng mga ito (Medina 2001). Tiyak na tiyak ang ideolohikal na pagposisyon ng teksto kaugnay sa mga usaping ito. Walang dudang madaling ibenta ang mga librong pambata na may ganitong lantad na mensahe at paniniwala sa mga magulang at guro na ang karamihan ay naniniwala sa mga halagahan ng namamayaning kaisipan at kaayusan.

Sa kabila nito, may matutukoy na hindi tiyak na pagpapamalay sa teksto sa nangyayaring hindi pantay na katayuan sa kabuhayan, at dulot nito, sa balanse ng kapangyarihan. May maaaninaw din na teknik na tinukoy ni Zipes, ang fusion ng mga aktuwal na pagtukoy sa nakababahalang mga pangyayari sa kontemporaryong lipunan. Kahirapan (na sa pagkakataong ito ay ang di-karaniwang lakas kung kumain ng anak at ang ibinungang ibayong paghihikahos ng kaniyang pamilya) at awa sa mga magulang ang dahilan kung bakit umalis si Carancal. Kontra sa karaniwang paniniwalang ang masipag ay hindi magugutom, nagkagutom-gutom ang mag-anak. Ang higante na nagbibigay ng katauhan sa lahat ng masama't mapang-api na kinatatakutan ng mga tao, ang nawala sa kapangyarihan nang mamatay ito. Nagsasaya ang lahat, ngunit malinaw na bumalik sa dati ang katayuan ng datu na may kapangyarihang mamigay ng bahay at lupang katulad ng iginantimpala niya kay Carancal. Oo nga't nagbago ang katayuan ng pamilya nila mula noon, mula sa pagiging hikahos. Nagkaroon sila ng pag-aari, malinaw naman na sila lamang ang nagkaroon ng ganitong kapalaran. Ngunit nananatili pa rin sila sa parehong kalagayan sa kabuuan. Kung bubuo pa ng isang ekstensiyon ng katwiran mula rito, tila sinasabi ng teksto na ayos lang ang dati at pangkalahatang kalagayan. At dahil dito, makikita ang pagkaalanganin (ambiguity), dahil may "utopia" man sa wakas ng kuwento—maligaya na ang lahat, wala nang ligalig at takot na dulot ng higante, may sarili nang bahay at lupa ang pamilya ni Carancal, masayang nakauwi si Carancal at kapiling na niya ang mga magulang—hindi naman totoong maligaya ang lahat. Sa lugar nina Carancal, maiisip na hindi naman nag-iisa ang pamilya nila na ang kalagayan sa buhay ay kaparis noong una, walang sinasakang sariling lupa at nakikitanim lamang sa mga mayroon. Ang paggamit ng mithiin na materyal na gantimpalang pangkabuhayan (buhay at lupa) kung gayon, ang nagpapahiwatig at nag-uugnay ng mundo ng fairy tale sa panlipunang realidad sa labas ng kuwento, ng totoong mundo ng mga Filipino sa kanayunan. Narito ang tinutukoy na "uncanny way" o wala sa loob na pagtulay sa panlipunang realidad. Hindi marahil magiging lubos na maligaya ang mag-anak na Carancal sa katapusan ang kuwento dahil sila lamang namang pamilyang kabilang sa parehong mahirap na kabuhayan noong una ang nabibiyayaan at kung gayon, hindi naman tunay na komyunal ang kaligayahang madarama nila. Maaaring ipalagay na ang pagkamatay ng higante at ang pagsasaya ng mga tao sa bayang iyon ay pahiwatig na ng komyunal na kaligayahang ito. Ngunit hindi ito

mapanghahawakang katwiran dahil mas malamang na takot lamang sa higante ang nawala at hindi ang iba pang pinanggagalingan ng ligalig at paghihirap, na ipinahihiwatig ng muling pagganap ng datu sa kaniyang papel sa bayan. Ibig sabihin, ipinahihiwatig ng muling pagbalik ng datu sa kaniyang posisyon ang herarkikal na relasyon sa bayang iyon.

Dagdag dito, may ipinahihiwatig din ang larawan ni Carancal na nakasakay sa kalabaw sa katapusan ng kuwento. Sa panahon ngayon na gumagamit na ng makabagong teknolohiya sa agrikultura, ang kalabaw ay simbolo ng makalumang paraan sa pagsasaka na kahit na sa antas ng common sense ay nagsasabing mahirap ang buhay ng karaniwang magsasaka, kung kaya't nagtitiis pa rin sa kalabaw kahit mas magiging produktibo kung gagamit na ng mekanikal na mga gamit na karaniwan nang makikita sa mga tanawin sa gawaing agrikultural sa mga bansang maunlad na. Siyempre, may iba pang salik sa usapin ng pagiging produktibo maliban sa teknolohiya, at hindi ipinapalagay rito na ito lamang ang importante. Pansinin din na ang imahen ng kalabaw at ang palayok sa pabalat ng libro ay parehong nagpapahiwatig ng kondisyon sa kanayunan ng mahihirap na magsasaka.

Hindi rin sapat ang pag-project ng pakikitunggali ng protagonistang si Carancal sapagkat antemano, nakaharap niya ang higante na aksidenteng namatay. Maaaring ito ay dahil sa limitasyon ng kuwentong nakalarawan at hindi dahil sa kakulangan ng manunulat sa haraya. Ang pagbabalik ni Carancal sa kaniyang tahanan na masasabing "coming into his own," at pagtingin sa kaniya na isang bayani na tiniyak sa teksto ng mga pananalita sa wakas nito (pinatunayan ni Carancal na kahit na maliit, maaari pa ring magkaroon ng galing, kakayahan at malaking pakinabang) ay nauwi lamang sa pag-e-encode ng halagahan ng lipunan ukol sa relasyon sa isang piyudal na kaayusan. Sa ibang pagsasabi, hindi naisasagawa sa teksto ang obhektipikasyon ng tahanan na tunay na demokratiko at maunlad. Lalong malayo ito sa pag-iimahe ng utopia na tinutukoy ni Zipes sa iba't ibang pag-iimahe sa emansipatoring folktale.

Kung gayon, oo at hindi nagagawa ng MP ang pagsalunga. Pinagtitibay ng tiyak na ideolohiya nito ang sinabi na sa peritext. May masisilip namang pahiwatig ng pagsalunga kaugnay ng pagtukoy sa usapin ng di-pantay na katayuan sa kabuhayan sa kanayunan sa isang

piyudal na sistema ng politika at produksiyon. Kaya lang, hindi sapat para masabing may obhektipikasyon ng isang konsepto ng tahanan na tunay na demokratiko at maunlad at tumutugon sa pag-iimahe ng isang utopia na ginagawa sa folklore na maituturing na emansipatori.

Isa pang usaping hinaharap ng teksto ang may kinalaman sa konsepto ng bata sa kasalukuyan at sa panahong sinauna. Sa bahaging ito ng pagtalakay, importanteng tukuyin ang ilang implikasyong ideolohikal ng ilang pagkakaiba ng kuwentong-bayang ito at ng rebisyon nito.

Ano-ano ang isinisiwalat ng dalawang tekstong ito kaugnay sa mga paniniwala, sa attitude sa bata, at sa relasyon ng bata sa magulang? Ano-ano ang mga implikasyon ng mga ito sa edukasyon ng bata sa kasalukuyang panahon?

Ang Bata, Ang Pantastiko, at Pag-Asam ng Tahanan sa Katutubong Bersiyon

Sa orihinal na kuwentong-bayang Carancal (mula ngayo'y tutukuying KC),⁸ ang karanasan ng batang si Carancal ay maaaring tingnan sa tatlong panahon: 1) Mula sa pagkabatang kasama ng mga magulang; 2) Pag-alis at pakikipagsapalaran; at 3) Pagbabalik sa piling ng mga magulang. Maaaring isiping kumakatawan ito sa mga antas ng paglaki't pagkakaisip ng karaniwang bata, bagaman kailangan ang ilang paglilinaw sapagkat ang karanasan ni Carancal ay hindi ordinaryo at siya mismo ay hindi isang ordinaryong bata. Sa umpisa ng kuwento, ipinagdasal sa simbahan ng mag-asawa na magkaroon sila ng anak at nagtanong din sila sa isang mangkukulam. Nagkaanak nga sila ngunit napakaliit, isang dangkal lamang ngunit napakalas, at sobra sa kaya ng kaniyang sikmura ang kinakain. Nang maging problema na ang sobrang pagkain ng bata (isang kabang bigas at 25 na libra ng karne at isda) at nagkahirap-hirap na ang mag-asawa ay nagbago ang damdamin ng mga magulang sa kanilang anak. Dahil itinuring na siyang problema, inisip nilang solusyonan na ito. Magkaiba ang solusyon nila. Para sa ina, kailangang sabihin na umalis na si Carancal at magrabaho dahil sapat na ang gulang niya. Hindi pumayag ang tatay dahil nakakahiya na hiniling nila sa Diyos na bigyan sila ng anak, kaya nag-isip siya ng mga paraan kung paanong mamamatay si Carancal at iisipin ng mga kapitbahay

na aksidente ang dahilan. Sa dalawang pagkakataon ay hindi namatay si Carancal: umuwi siyang pasan ang malaking punong bumagsak sa kaniya nang magputol sila ng puno sa gubat, at ang malaking buwaya nang mangisda sila. Sa parehong pagkakataong ito ay inilalarawan si Carancal na inosente—tinanong niya ang ama ng “Ama, ama, bakit mo ako iniwang mag-isa sa gubat? Sa wakas, sinabi na rin ng nanay (na inilarawang mainipin o di-makapaghintay) ang totoo, na kailangan nang umalis ni Carancal at maghanap ng ikabubuhay niya dahil pahirap na sila nang pahirap. Dito magtatapos ang buhay ng bata na kapiling ang mga magulang. Bigyang-pansin na ang dahilan ng batang si Carancal sa pag-alis ay dahil hindi niya gustong suwayin ang mga magulang. Isa sa mga ugali niya ang pagiging masunurin. Bukod dito, inilalarawan si Carancal na kahit na bata pa ay tumutulong sa ama sa mahihirap na gawain at ito ang nagbigay ng idea sa kaniyang ama kung paano siyang disimuladong papatayin: mababagsakan ng punong naputol sa gubat o makakain ng malaking isda sa pangingisda. Sa isa pang bersiyon nito (bersiyong “Baut” ng mga Ivatan, nasa Eugenio 2001, 174-175), nagtrabaho ang bata para siya ay mabuhay at ginamit niya ang pambihira niyang lakas para magawa ang napakahirap na trabaho katulad ng paghahawan ng gubat para maging taniman. Sa unang yugtong ito, makikita ang motif ng inabandonang bata, bagaman hindi sa paraan ng karaniwang popular na kanluraning folktale tulad ng pagliligaw sa bata sa gubat.

Ang lahat ng mga naranasan ni Carancal sa pangalawang yugto ay tila nagpapahiwatig na ito ang yugto sa buhay ng isang bata na natututuhan na niyang mabuhay sa labas ng tahanan at pamilya, at sa iba’t ibang lugar at mga taong makakasalamuha niya. Makakatulong kay Carancal sa paglalakbay niyang ito ang pambihira niyang lakas at talino. Importante ang isang pangungusap ng omniscient narrator nang ilarawan ang katayuan ng bata nang umalis siya at gumala: “Tila isang barko si Carancal na walang timon.” (ibid., 170; akin ang salin). Ibig sabihin hindi niya alam kung saan siya pupunta. Sa labas ng tahanan, wala na ang timon o ang mga magulang. Nag-iisa na siya. Sa mga nangyari sa kaniya, mula noon hanggang sa pangatlong yugto, “natuto” sa buhay si Carancal. Sa pamamagitan ng kaniyang lakas at talino, natalo niya ang mga lalaking may kani-kaniya ring angking espesyal na lakas at sumailalim pa sa kaniyang kapangyarihan. Sa halip na magpakasal siya sa anak ng hari sa bawat pangyayaring magtatagumpay siya, ang mga

lalaking nakilala at nakasama sa paglalakbay ang kaniyang ipinakakasal sa katwirang siya ay bata pa para mag-asawa. Kaya ang tatlong lalaki ay pawang naging mga prinsipal dahil dito. Kaya, sa mahabang panahon, nabubuhay siyang nagpapalipat-lipat sa tatlong kaharian. At dahil kumalat na rin ang kuwento tungkol sa kanilang pambihirang lakas, sumikat na rin sila sa iba't ibang lugar. Lumipas ang panahon, nangyari na ang mga kaibigan niyang mga prinsipal ang humalili sa mga yumaong haring ama ng kani-kanilang asawa. Kung kaya, si Carancal ang naging tagapagmana ng tatlong hari.

Ang pag-uwi at pagbabalik sa kaniyang mga magulang ang huling yugto sa buhay ni Carancal. Inisip niya at ginawa ang pagbabalik na dala ang maraming salaping kaloob ng tatlong hari at sa pag-uwing ito, hindi na siya pinaalis ng mga magulang niya dahil napakayaman na niya. Namuhay siyang kasama ang mga magulang at nasa ilalim ng kapangyarihan niya ang tatlong hari.

Ang Batang Nakipagsapalaran, Nagtagumpay at Naging Makapangyarihan

Ayon sa teksto ng KC, ang batang dumarating sa isang mag-asawa ay maaaring maging problema at biyaya. Ang mga magulang na nagtaboy sa kanilang anak nang dahil sa problemang dulot ng napakalakas na pagkain nito, sa wakas ay nakinabang din nang bumalik ang anak makaraan ang mahabang panahon ng pagkawala, na isa nang matagumpay na may edad, masalapi, at makapangyarihan. Ito ang “aral” na mababasa sa teksto. Ano nga kaya ang nais na ituro sa mga magulang at sa mga anak ng kuwento? Para sa mga magulang, maaaring sinasabing biyaya o seguridad ang mga anak kahit na naiiba pa sila sa karaniwan. Pansinin na walang anumang himatong na may pagsisisi o pagkapahiya ang mga magulang nang bumalik si Carancal. Sa halip, sinasabing hindi na siya itinaboy dahil sa dala niyang napakaraming salapi. Bukod dito, si Bugtongpalasan na unang nakatagpo ni Carancal sa gubat ay wala rin noong alam na masulingan dahil sabi nga niya kay Carancal, naulila siya sa mga magulang na walang iniwan sa kaniyang pamana. Mas maipapalagay kayang ang kuwentong tulad nito ay higit na para sa mga bata? Sa paghahabi ng katauhan batay sa mga naging karanasan ni Carancal, ang batang may malambot na kalooban sa kabila ng kaniyang pisikal na

kalakasan, inilalarawan ng kuwento na ang isang mabuting anak ay lagi't laging babalik sa kaniyang mga magulang at pamilya kahit ano pa ang nangyari noong una (pagtatatay sa anak), para marahil pamarisan siya ng mga batang makakarinig ng kuwento. Ngunit kung isasaalang-alang ang tala ni Fansler na ang KC at ang mga bersiyon nito ay nakakalat sa mga Kristiyanong lugar sa Pilipinas, maaaring basahin ang tekstong ito na pagtuturo sa mga bata ng isang Kristiyanong pagpapahalaga at paniniwala na ang isang mabuting anak ay marunong magpatawad at magbalik sa mga magulang upang sila ay bigyan ng seguridad sa kanilang pagtanda. Ngunit hindi rin nito naipaliliwanag kung bakit ang mga magulang ni Carancal ay nakapagbalak—at sa katunayan ay tinangkang—paslangin ang sariling anak. Lubha naman itong taliwas sa Kristiyanong code na nagsasabing kasalanan ang pumatay, at nagtuturong dapat mahalín ang mga anak. Kung kaya, maaaring may iba pang paliwanag.

Maaaring humango sa mga akademikong saliksik sa diskurso ng pagkabata. Bagaman paksa ng nagpapatuloy na debate, may pagkakasundo na ang konsepto ng bata/pagkabata at mismong ang pagiging bata ay may kasaysayan. Sa literatura tungkol dito, nag-uumpisa sa haka-haka ng mga unang historian na nag-aral ukol dito na wala pang konsepto ng bata (childhood) noong unang panahon at ito ay lumitaw lamang noong siglo labimpito at labingwalo. Bago noon, wala pa ang pagtingin na ang pagiging bata ay kalagayang naiiba sa may edad na o adulthood. Napakanegatibo ng larawan ng bata at ng buhay-pamilya ayon dito at sinasabing “The further back in history one goes, the lower the level of child care, and the more likely children are to be killed, abandoned, beaten, terrorized, and sexually abused.”⁹ Ang ganitong mga palagay ay pinag-umpisahan ng marami pang pag-aaral sa iba't ibang bahagi ng Kanluran bunsod ng hindi pag-sang-ayon dito ng maraming tao, o hindi kaya naman ay pag-alam sa kasaysayan at mga pagbabagong kaakibat nito. Maipapalagay ba na may umiral na kaparehong kalagayan ang mga bata sa mga lugar sa Pilipinas sa panahon ng mga kuwentong bayan? Maaari, ngunit kailangan ang saliksik sa katanungang ito para masagot nang may katiyakan at pinagbabatayan. Halimbawa, importante ang kaalamang maibibigay ng kasaysayan tungkol sa mga praktis/kaugalian sa pagpapalaki ng mga bata sa Pilipinas upang makita ang batayan ng mga representasyon ng bata sa katutubong panitikan ng Pilipinas.

Maaari din naman na suriin ang paggamit ng motif na ito gamit ang mga paliwanag at katwirang kaugnay ng majik, ng pantasya, at ng konsepto ng pag-uwi sa tahanan at matukoy ang kaugnayan sa konsepto ng bata.

May katangian na ng pagiging ahensiya ang protagonistang batang si Carancal sa simula pa lamang. Tumutulong siya sa kaniyang ama sa mga gawaing pangkabuhayan nito. Bago siya umalis sa tahanan nila bilang pagsunod sa mga magulang ay hiniling niyang bigyan siya ng malaking bolo bilang proteksyon niya laban sa panganib. Iginawa naman siya ng bolo na limang yarda ang haba. May ideya na ang batang si Carancal ng panganib sa labas ng tahanan na kailangan niyang harapin, at hindi na siya inosente. Gamit ang kaniyang lakas, talino, at suwerte sa maraming pakikipagsapalaran niya sa buhay, uuwi siya sa kanyang tahanan at sa mga magulang na taglay ang di na matitinag na kapangyarihan. Tiyak din ang gusto o ayaw niya. Ayaw niyang magpakasal dahil ayaw niya magka-asawa. May seguridad na siya dahil sa kayamanang dala niya kung kaya hindi na siyang muling itinaboy ng kaniyang mga magulang at may seguridad din siyang dala para sa mga magulang niya.

Ang pantastikong katangian ni Carancal, sobrang lakas kumain, sa isang kainan ay nakakaubos ng isang kabang bigas at dalawampu't limang libra ng isda at karne samantalnag hindi naman lumalaki ang maaaring matukoy na obhektipikasyon ng kahinaan ng bata na isang persepsyon ng mga matatanda. Ang pantastiko namang lakas ng kaniyang katawan na may komplimentaryong katangian ng lakas ng isip (talino) ang magiging obhektipikasyon ng lakas at kapangyarihan ng bata. Mapangingibabawan ang kahinaan ng kapangyarihan at si Carancal ay magtatagumpay. Wala sa tekstong ito ang binary ng lakas na pisikal at lakas ng isip. Pareho itong taglay ni Carancal. Makikita rin sa teksto ng KC ang tinutukoy ni Zipes na *process of struggle*. Matagal ang pakikipagsapalaran niya at sa mahabang panahong ito niya makikilala ang tatlong magiging hari, sa kabutihang loob na rin niya, at matatalo ang higante. Pansinin din na sa tekstong ito, walang iisang adbersaryo o kalaban si Carancal. Ang mga pinagdaanan niya ay mga pangyayaring humarap sa kaniya at nagbigay ng pagkakataon na muli't muling mapatunayan niyang kaya niyang mapagtagumpayan, kaya ang naging resulta nito ay katanyagan at kapakinabangan.

May elemento ng motif ng utopia ang kaniyang pagbabalik, ngunit hindi naging tiyak at malinaw. Bumalik si Carancal na may kapangyarihan sapagkat nasa ilalim niya ang tatlong hari. Kayamanan naman ang dahilan kung bakit siya mananatili sa kanilang tahanan. Nilulutas nito ang problema na dulot ng sobrang lakas niyang kumain. Sa ekstensyon ng katwiran ng pagiging mayaman ni Carancal, hindi na magiging problema kung saan kukuha ng panustos sa pagkain niya, at dagdag dito, dahil sa kayamanan niya, pati mga magulang niya, na sa panahong ito ay matatanda na rin, ay mayroon na ring seguridad. Malinaw na piyudal na kaayusang panlipunan ang kontesкто ng KC. Nandiyan ang mga hari, mga duke, at mga datu sa isang banda; mga karaniwang tao sa isa pa. Ngunit, pansinin na sa wakas ng kuwento, hindi sinasabi na isa na ring hari o datu si Carancal. Basta bumalik siya sa sa tahanan niya at habang nandoon, patuloy ang pag-iral ng kapangyarihan niya sa tatlong haring si Bugtongpalasan, Macabuhatbundok, at Tunkodbola. Kung kaya sa isang pagtingin, si Carnacal ay isang hari at hindi hari; may kaharian at walang kaharian.

Ang Batang Kulang sa Laki pero Matalino, Bayani at Ulirang Anak sa MP

Sa MP, hindi pinaalis ng magulang ang bata. Sa halip, umalis nang kusa si Carancal isang gabing natutulog ang mga magulang niya dahil naawa na siya sa kanila. Siya ang nagpasya na “hanapin ang kaniyang sariling kapalaran,” at balang araw “ay mabigyan sila ng mabuting buhay.” Matalas ang pakiramdam ni Carancal at alam niyang mahal na mahal siya ng mga magulang at malinis ang layunin niya sa umpisa pa lamang ng pag-alis—ang makatulong sa mga magulang. Batay dito, taglay na rin ng karakter ang pagiging ahensiyang katulad ng KC. Hindi rin pinatutulong sa anumang gawain si Carancal kahit gusto niya, hindi paris ng Carancal sa katutubong kuwentong-bayan. Nag-aalala ang mga magulang na mahirapan ang anak dahil napakaliit at mukhang mahina. Dito sa MP, wala sa bata ang pambihirang katangian ng lakas na pisikal. Matalino lamang siya’t mabilis mag-isip. At nang talunin niya ang higante, nagbago ang kapalaran niya. Naging bayani siya sa paningin ng mga tao sa bayang iyon na matagal nang pinahihirapan ng higante, at ginantimpalaan siya ng datu. Natupad ang pangarap ni Carancal na magkaroon ng mabuting buhay ang mga magulang niya. Pawang para sa kanila lamang ang naisip

niyang hilingin: Malaking bahay at sariling lupang masasaka. Para sa kaniya, ang gantimpala ay ang makilala siya na isang munting bayani na kumalat din sa iba pang bayan. Natamo niya ang pagtanggap at paghanga nila kahit na siya ay may kakulangan sa laki dahil nga iisang dangkal lamang siya.

Ano ang ipinahahayag ng konsepto ng bata sa MP na ito? Bakit binago ang karakterisasyon ng mga magulang? Bakit hindi pinanatili ang katangian ni Carancal sa katutubong bersiyon na siya ay may pambihirang lakas na siyang naging puhunan niya sa pakikipagsapalaran at pagtatagumpay. Bakit may pagkilala sa kaniya na isang bayani na wala sa KC? Bakit hindi pinatutulong si Carancal sa anumang gawain? Bakit hindi salapi ang dala ni Carnacal para sa magulang at sa halip ay bahay at lupa?

Ang mga Pakay para sa Sosyalisasyon ng Bata sa MP

Isang mabilis na sagot sa mga tanong na binanggit sa itaas ang makukuha mula sa sinasabing layunin ng publisher sa paglalathala nito, na tinukoy na rin sa unang bahagi. Ngunit sa masusing pagbasa, maaaring isaalang-alang ang umiiral na pananaw at mga pagpapalagay ukol sa bata at ugnayan sa pamilya sa kontemporaryong lipunan at matukoy ang mga dahilan sa paglayo sa bersiyong katutubo. Sa Kamaynilaan at mga sentro ng bansa, sinasabing “child-centered culture” ang Pilipinas. Ibinibigay ng pamilyang Filipino ang pinakamabuting pagkalinga at atensiyon sa mga bata. Ang mga magulang ang itinuturing na humuhubog sa personalidad at karakter ng mga bata dahil sila ang una at pinakamalapit na impluwensiya sa mga bata (Medina 2001). Sa madaling salita, dahil kailangang pagtibayin ng teksto ng MP ang mga paniniwalang ito kung kaya napakataliwas at kontra ang paglalarawan sa mga magulang sa KC. Hinding-hindi maaaring ilarawan ang mga magulang na nagtataboy sa anak, lalo na iyong mga nagbalak na parayin ang anak para makaahon sa kahirapan. Kailangang ilarawan ang ulirang magulang bilang pagtataguyod sa tungkulin ng sosyalisasyon (o pagsibilisa sa bata) na sang-ayon sa code ng lipunan.

May ilang pagtangga at pag-uusig ding makikita sa teksto ng MP sa konteksto ng kasalukuyan, gayunman. Bagaman mapagmahal ang mga magulang katulad ng inaasahan ng lipunan, may hindi rin tama sa kanilang

attitude. Halimbawa, ang nauukol sa karaniwang attitude na kapag may pisikal na kapansanan ay wala nang magagawa at hindi na dapat asahan. Tila mabuti naman ang dahilan ng mga magulang na huwag pagawin ng kahit na ano ang anak nilang sa kanilang pakiwari ay mahina dahil maliit at sa gayon ay dapat na proteksyonan. Gayunman, mali ang ganitong paghusga sapagkat napatunayan ng bata na kung may pagkakataon siya, paris ng matalino niyang pagliligtas sa sarili sa panganib ng higante, ay may magagawa siyang mabuti hindi lamang para sa sarili niya kundi para rin sa maraming tao. Ito marahil ang dahilan kung bakit inalis din ang ekstra-ordinaryong katangian ng pagiging malakas ni Carancal sa bersiyong katutubo, upang magpokus sa talino't pagiging buo ng loob nito bilang panimbang sa kaniyang pisikal na limitasyon, ang labis na kaliitan. Sa puntong ito, may malaking kabawasan sa majik na katangian ng mga marchen ang MP. Nahatak sa makatotohanang paglalarawan na iyon lamang ang puwedeng magawa ng bata sa harap ng panganib, ang isaboy ang butil ng paminta sa mukha ng higante. Kung ihahambing sa katutubong bersiyon, higit na naipapakita ang pambihirang lakas, abilidad at talino ni Carancal sa pagkaligtas niya at ng mga kasama niya sa higante, gayundin sa pagharap nila sa mga hamon o paghingi ng tulong. Daig ng lakas ni Carancal ang pambihira na ring lakas ng dalawang lalaking nakilala niya sa kaniyang paglalakbay. Kahit na kayang-kaya ni Tunkodbola na pilipitin ang puno at ihagis ito, at ni Macabuholbundok na itulak ang isang burol at maihulog ito. Abilidad at talas ng isip naman ang ginamit ni Carancal para matalo ang higante at mapasakanila ang bahay nito.

Isa pang maituturing na pagtanggì sa karaniwang paniniwala ukol sa bata ang pagpapakitang matalas ang pakiramdam ng bata at nagpasyang umalis upang maghanap ng kapalaran. Pagpapanatili ito ng pananaw sa katutubong bersiyon, ang pananaw na maaaring mabuhay at makipagsapalaran ang isang bata sa labas ng kaligiran ng pamilya. Sa masusing paglilimi, may pagkontra ito sa matatag na pananaw na mabubuo ang pagkatao ng isang bata sa pagkalinga, una ng pamilya at sa kalaunan ay sa tulong ng mga institusyong tulad ng eskuwela, simbahan, at pamahalaan. Ang pag-alis sa tahanan upang matuto mula sa di-tiyak na buhay sa labas nito ay hindi lamang tanda ng katapangan o pagiging buo ng loob. Sa halimbawang ito, tulak iyon ng pangangailangang nakita ng batang si Carancal. Kung babasahin sa konteksto ng panahon ngayon at sa ilang realidad kaugnay ng mga bata,

hindi ba pagpapatanaw rin ito ng teksto sa nangyayaring pag-alis ng mga bata sa kani-kanilang mga tahanan na tulak ng iba't ibang dahilan upang mabuhay at makipagsapalaran?

Sa kabuuan, makikita na nagingibabaw na konsepto ng bata sa MP ang pagtugon sa konseptong malaganap na tinatanggap sa lipunang Filipino sa kasalukuyan: masunurin, kinakalinga, at mapagmahal sa magulang. Ang nagbibigay sa kaniya ng kahulugan sa buhay ay ang layuning “mabigyan ng mabuting buhay balang araw ang mga magulang.” Hindi ba ito ang itinuturo ng lipunan na tungkulin sa mga bata bilang anak, ang magbigay ng seguridad sa mga magulang? Paglayo ito sa konsepto ng bata sa KC. Sa simula ng naratibo, sa pag-alis ni Carancal bilang pagsunod sa gustong mangyari ng mga magulang niya, ay wala pa sa kamalayan niya ang pakay na ito. Mas nakatuon pa ang isip niya kung paano siya mabubuhay sa gitna ng panganib. Sa MP, walang malay ang bata sa panganib sa labas ng tahanan. Sa katunayan, sa kusang pag-alis niya, taglay niya ang pag-asang magtatagumpay siya sa “paghahanap ng kapalaran.” Sa halip na bolo, anim na butil ng paminta ang dala niya sa pag-alis. Sa paggamit ng detalyeng ito, maitatanong, bakit naisip pa niyang dalhin ang natitirang paminta at isiping ito na lamang ang kakainin niya? May pagsalungat ang ugaling ito sa kabuuang ugali ng bata na nais na palutangin ng teksto ng MP. Naawa siya sa kaniyang mga magulang kaya naisip niyang umalis at hanapin ang kaniyang kapalaran. Bakit dinala pa niya ang mga butil ng paminta? Alam natin siyempre ang sagot dito, na kailangan itong pamintang ito para sa pagtatanggol niya sa sarili laban sa higante na hindi pa alam ni Carancal na mangyayari sa simula ng paglalakbay niya. Nais din bang ipatanaw ng teksto na nag-iisip din para sa sarili ang bata?

Isa pang usapin na pinanggagalingan ng mas marami pang tanong ang malaking pagkakaiba sa paglalarawan kay Carancal sa MP. Hindi tulad sa KC, ang bata ay itinanghal na bayani. Anong konsepto ng bayani ang ipinahahayag sa tekstong ito? Seryoso ang implikasyon ng pagpapatanaw sa mga bata (sa diwa ng sosyalisasyon) ng pagkabayani. Sa kuwento, namatay ang higante dahil sa nahulog siya at namatay. Sa Kristiyanong halagahan, hindi dapat si Carancal ang pumatay, kaya napuwing lamang siya at aksidente ang pagkahulog at tuluyang pagkamatay. Ngunit pansinin sa halimbawang ito, nagkataon din lamang

na ang higanteng ito ang lumiligalig sa mga tao sa bayang iyon at ang dahilan ay iniligtas lamang ni Carancal ang sarili niya. Hindi naman ipinakita sa kuwento na inisip ni Carancal na lutasin ang problema ng mga tao sa bayang iyon kaya niya hinagisan ng mga butil ng paminta ang higante. Tila napakaluwag naman ng pagpapakahulugan ng pagiging bayani sa kuwento, bukod sa para sa sarili ang pakay ng aksiyon ni Carancal na nauwi na rin sa kabutihan ng bayan. Nagkataon lamang na sa pagkakaligtas ni Carancal sa sarili ay nailigtas na rin niya ang mga tao. Dahil kaya pinilit na ipakita ang katunayan ng diwa sa kasabihan, na isa na rin sa nakadeklarang pakay ng paglalathala na “maliit man at magaling, nakakapuwing din”? Malaking rebisyon ito ng konsepto ng pagkabayani, na may epekto ng pagpapalabnaw ng diwa ng isang bayani. Maging sa katutubong panitikan, ang bayani ay kumikilos pangunahin para sa komyunal na interes ng kaniyang pamayanan: magtanggol laban sa mga mananakop, magtanggol laban sa mga lakas na nagpapahirap sa mga tao at kalikasan. Nakababahala ang diwa ng bayaning isinusulong sa teksto kapag isasaalang-alang ang kalagayan ng lipunan at kultura sa kasalukuyan. Bunsod ng pansariling kaligtasan ang buod ng pakay ng pagkilos ni Carancal sa MP. May obserbasyon sa kasalukuyan na nagsasabing resulta ng pagkasira ng mga institusyong politikal sa bansa at ang pamamayani ng korupsiyon at pag-abuso sa kapangyarihan ng mga nasa kapangyarihan, ang kagalingan ng bayan (sa halip ng mga pamilya at indibidwal) ay labis na naisasantabi. At nangyayari ito dahil, bukod sa ibang dahilan, sa paglabo ng pamantayan ng mabuti at masama. Ang datirating karaniwang gawain lamang ng pagkilos ayon sa ilang halagahan paris ng katapatan (pagsasauli ng naiwang pera na napulot) o pagtulong sa kapuwa, ay tinitingnan na mismo na aksiyon ng bayani. Idagdag ang pagtuturing sa mga nagwawagi sa mga palakasan, paris ng boksing, na isa na ring bayani. Sa isang kulturang laganap ang kahirapan at mahina ang pagkilala at pag-iral ng mga halagahang nagpapatibay sa diwa ng pagiging kasapi ng isang komunidad o bayan, samantalang napakalakas ng pag-iral ng pagkakaniya-kaniya at kawalan ng malasakit sa kapuwa, ang diwa ng pagkabayani ay nalalabusaw. At ang mga kuwentong pambata na nagdadala ng ganitong diwa ng bayani, sa aking palagay ay may kinalaman din sa paglalabusaw na ito. Hindi kaya nagdudulot ang mga kuwentong tulad nito ng mabigat na ekspektasyon sa mga bata? Kailangan bang maging bayani ang mga bata? Ang konsepto ng batang bayani at ang politika nito ay isang paksang dapat ding pumailalim sa masusing pagsusuri.

Paglalagom

Sinuri dito ang mga teksto ng katutubong kuwentong bayang “Carancal” at ng MP nito kaugnay ng usapin ng kapangyarihan, ng konsepto ng bata, at ng ideolohiya ng pantastiko. Inilagay ang panunuring ito sa lugar ng diskursong kritikal ng kritisismong pampanitikan sa kontemporaryong panahon na nakatuon sa pag-iimbestiga sa ugnayan ng ideolohiya at panitikang pambata. Sa lenteng perspektib na lipos ng ideolohiya ang naunang naratibo, at ang panitikang pambata na kabilang dito, at gamit ang mga pormulasyon hinggil sa operasyon nito sa teksto ng panitikang pambata (Stephens), gayundin ang mga kategorya ng panunuri ng fairy tale, partikular ang gamit ng pantastiko at ng pag-iimahe ng utopia kaugnay ng usapin ng kakayahang emansipatori ng MP (Zipes), tinukoy at ipinaliwanag ang diyalektika ng tiyak at di-tiyak na ideolohiya ng relasyon sa pamilya, at itinambad ang “pagkaalanganin” ng MP kaugnay ng katangiang emansipatori ng modernong fairy tale.

Sa kalakhan, naka-encode sa teksto ng MP ang ideolohiya ng modelong relasyon ng anak at magulang sa loob ng pamilya. Masakripisyong pagmamahal sa panig ng anak at magulang ang halagahang itinatampok. Tiyak at lantad ang pagpapatibay sa pananaw at halagahang ito. May gantimpala ang sumusunod dito at may kaligayahang nakalaan. Gayunman, gamit ang pamamaraan ng fusion sa pagkukuwento, may mga wala sa loob na pagtukoy na makikita sa teksto ng MP kaugnay ng realidad ng di-pantay na kabuhayan sa kanayunan. Kahit na nagbago ang katayuan ng pamilya ni Carnacal nang maging kabilang na sila sa mga may pag-aari, nanamatili pa rin ang herarkiya sa kabuhayan at kapangyarihan. Nananatili ang sistema ng relasyong piyudal. Pinagtitibay pa ang pahiwatig ng pananatili ng hindi maunlad na katayuan ng produksiyon sa paggamit ng kalabaw bilang pangunahing instrumento sa pagsasaka.

Kung gayon, kapuwa nagagawa at hindi nagagawa ng MP ang pagsalunga. Dito nakabatay ang pagsasabing nag-aalangan ang teksto. Pinagtitibay ng tiyak na ideolohiya nito ang sinabi na sa peritext. May masisilip namang pahiwatig ng pagsalunga kaugnay ng pagtukoy sa usapin ng di-pantay na katayuan sa kabuhayan sa kanayunan sa isang piyudal na sistema ng politika at produksyon. At dahil dito, hindi sapat para masabing may obhektipikasyon ng isang konsepto ng tahanan na tunay na demokratiko at maunlad at tumutugon sa pag-iimahe ng isang utopia

na ginagawa sa folktale na maituturing na emansipatori. Marahil, ang pagkaalangan ng teksto ng MP at sa gayon, ang kakulangan nito kung kaya hindi nito taglay ang lakas na emansipatori ay maipaliliwanag ng pangyayaring kulang na kulang ang kritisismo sa panitikang pambata at sa gayon, ang pagbasa, gayundin ang paglikha ng kuwentong pambata at hindi nagigiyahan ng mga teorya sa panunuring pampanitikan.

Nakapaloob din sa mga teksto ang magkaibang konsepto ng bata/pagkabata. Sa MP, maliwanag ang pagpapatibay sa kaisipan na inosente ang bata, na ito ay tampulan ng kalinga at pagpapala, samantalang sa KC, ang batang pabigat at problema ay itinataboy ng magulang upang mabuhay na sa kaniyang sariling pagsisikap. May mga usapin ding binubuksan ang teksto ng MP kaugnay ng relasyon nito sa nahuhubog na konsepto ng pagkabayani sa kasalukuyan. Ang usapin ng kapangyarihang kaugnay ng mga pagpapalagay ng kasalukuyang lipunan ukol sa bata ay nagpapatuloy ng paksa ng debate.

May ilang mga tanong na binuksan ang panunuring ito na masasagot nang may katiyakan kung may kaalaman na sana ukol sa kasaysayang panlipunan ng anyong ito sa Pilipinas, paris ng nagawa ni Zipes sa pag-aaral niya ng mga fairy tale sa Kanluran. Isang malaking proyektong pananaliksik ito na humahamon sa mga nagsisikhay na mapaunlad ang diskurso ng panunuri ng panitikang pambata sa Pilipinas sa partikular, at ng diskurso ng araling pambata sa kabuuan.

Tala

Unang nalathala ang papel na ito sa *Malay Journal, Internasyunal na Journal sa Filipino*, Tomo XXI Blg.2 Abril 2009, 1-20. Pinalawig na bersiyon ito ng papel na binasa ng awtor sa Monico Atienza Lecture Series.

(ENDNOTES)

- 1 Inilathala ng Anvil Publishing, Inc. noong 2004 ang muling pagsasalaysay ni Christine Belen sa mga ito. Ang mga kuwento ay “Ang Mahiwagang Byulin,” “Ang Plautin ni Periking,” “Rosamistika,” “Ang Alamat ng Lamok,” “Ang Parusa ng Duwende,” “Ang Prinsipe ng mga Ibon,” “Ang Binibining Tumalo sa Mahal na Hari,” “Ang Prinsipeng Mahaba ang Ilong,” “Ang Prinsipeng Duwag,” at “Si Pandakotyonng.”
- 2 Muling isinalaysay ni Eugene Evasco ang “Naglakbay si Tulalang sa Araw at Buwan,” “Pagpagayuk,” “Mahiwagang Ibon ng Katutubong Bukidnon,” at “Aliguyon at Pumbakhayon, Mga Bayaning Mandirigma ng Ifugao.” Inilathala ang mga ito ng LG&M Corporation sa serye nitong “Dakilang Tinig, Epikong Filipino.” Halimbawa ng ilang muling pagsasalaysay na inilathala naman ng Adarna House ang “Si Mariang Alimango, Noong Unang Panahon. “ May apat na bersyon ng muling pagsasalaysay naman ng “Carancal” na inilathala ng Lampara Publishing House.
- 3 Ilan sa mga halimbawa ang mga panunuri ni Will Ortiz na “Kulong sa Kasaysayan: Pagsusuri ng Limang (5) Panitikang Pambata sa Seryeng Batang Historyador ng UNICEF,” papel na binasa sa Unang Pambansang Kumperensya sa Panitikang Pambata, UP Diliman 2007, at “Liwanag and Dilim: Colonialism, Knowledge and Gender Space in Luis and the Enchanted Creatures” sa *Journal of Children’s Literature Studies* (Pied Piper Publishing, 2007) at ni Eugene Evasco na “Kagila-gilalas na Puno, Naglalahong Gubat: Ideolohiya ng Kapaligiran sa Panitikang Pambata ng Filipinas” sa *Daluyan, Journal ng Wikang Filipino*

(Tomo XII, Blg. 1-2, 2006), “Paglugay sa mga Pambihirang Buhok: Ang Semiotika ng Buhok sa mga Ilustrasyon ng mga Aklat Pambata” sa *Philippine Humanities Review* (Vol. 9, 2007), at “Ang Dakilang Kuwento, Ang Bagong Kasaysayan, at ang Rebisyon sa mga Kathang Historikal para sa mga Bata” sa *Daluyan, Journal ng Wikang Filipino* (Tomo XIV, Blg. 1, 2007).

- 4 May pagkakasundo na ang pag-intindi sa folk literature na ito ay bahagi ng tradisyong oral. Kabilang dito ang mga folktale. Sa Britanya, itinuturing na bahagi ng folktale ang mga alamat, pabula, mga tall story, mga shaggy dog story, mga kuwento tungkol sa fairy, mga kuwento tungkol sa multo, mga kuwento ng mga higante at mga santo, mga demonyo at espiritu, mga kuwento ng mga asawang lalaki’t babae, mga kuwento ng mga master at mga lalaki, at ng nakilalang mga *rhozzum*, na maikling mga kuwentong nakakatawa na kadalasan ay tungkol sa mga lokal na karakter (*The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*, 4th edition, J.A. Cuddon, 1998, 323.)
- 5 Para kina Stephen at MacCallum, tumutukoy ang metanaratibo sa “global o di kaya ay totalizing na iskemang kultural na nag-aayos at nagpapaliwanag ng kaalaman at karanasan.” Binanggit ito ni Gates sa “Always the Outlaw: The Potential for Subversion of the Metanarrative in Retellings of Robin Hood” sa *Children’s Literature in Education*, Vol. 37, No. 1, March 2006, p. 69.
- 6 Isa lamang ito sa mga bersiyon ng muling pagsasalaysay ng Carancal. Ang tatlo pang nakalathala na ay *Si Carancal Laban sa Lindol* (2006), *Si Carancal Laban sa mga Busaw* (2007), at *Si Carancal sa Ilalima ng Tubig* (2007). Ang mga ito na inilathala ng Lampara Publishing House.
- 7 Hinahango ni Zipes ang nauugnay na mga kaalaman at pangangatwiran mula sa mga pag-aaral ng mga sikolohistang sina Freud, Bloch at Favat na may kaugnayan sa idea ng tahanan bilang liberasyon kaugnay ng fairytale. Ang mga talakayan ukol sa paksang ito ay nag-umpisa naman sa teorya ni Piaget kung bakit nahihilig ang mga bata sa fairy tale. Basahin ang sanaysay

ni Zipes ukol dito na “The Liberating Potential of the Fantastic in Contemporary Fairy Tales for Children” (1991, 171-193).

- 8 Ang kuwentong bayang ito na may pamagat na “Carancal” na ginagamit sa paghahambing ay ang makikita sa librong *Philippine Folkliterature, Folktales* (2001) na tinipon at inedit ni Eugenio. Ayon sa tala ni Eugenio, isa sa pinakapopular ang kuwentong ito na may 45 na baryo sa mga Kristiyanong lugar sa Pilipinas na kinatagpuan si Dean Fansler. Kilala rin ito sa Indonesia na may 25 bersiyon, ayon kay Jan de Vries, banggit ni Eugenio (1982, 277).
- 9 Sipi mula sa Lloyd De Mause, (ed.) *The History of Childhood* (London, 1976), p. 2 ni Heather Thomas sa <http://www.elizabeth.org/uk/essays/childhood.html>.p.1

Sanggunian

- Benton, Michael. 2005. Readers, texts, contexts, reader-response criticism. In *Understanding children's literature*, ed. Peter Hunt, 86-102. London: Routledge.
- Crew, Hilary. 2002. Spinning new tales from traditional texts: Donna Jo Napoli and the rewriting of fairy tale. *Children's Literature in Education* 33(2): 77-95.
- Eugenio, Damiana, ed. 2001. *Philippine folklore, the folktales*. Quezon City: University of the Philippines.
- Hearne, Betsy. 1989. *Beauty and the beast: Visions and revisions of an old tale*. Chicago: Chicago University Press.
- Hollindale, Peter. 1988. *Ideology and children's book*. Oxford: Thimble Press.
- Hunt, Peter ed. 2005. *Understanding children's literature*, 2nd ed. London: Routledge.
- Iser, Wolfgang. 1974. *The implied reader*. Maryland: Johns Hopkins University Press.
- Jenkins, Elwynn. 2002. Adult agendas in publishing South African folktales for children. *Children's Literature in Education* 33(4): 269-284.
- Medina, Belen T. G. 2001. *The Filipino family*, 2nd ed. Quezon City: University of the Philippines Press.
- Sarland, Charles. 2005. Critical position and ideological positioning. In *Understanding children's literature*, ed. Peter Hunt, 30-39. London: Routledge.
- Stephens, John. 1992. *Language and ideology in children's fiction*. London:

Longman.

Villanueva, Rene O. 2002. *Carancal, ang bayaning isang dangkal*. Ilus. Kora Dandan-Albano. Quezon City: Lampara Publishing House.

Zipes, Jack. 1991. *Fairy tales and the art of subversion*. New York: Routledge.

—. 1995. *Creative storytelling, building community, changing lives*. New York: Routledge.